EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 2.6.2014.
COM(2014) 415 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2014. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2014. gada stabilitātes programmu

{SWD(2014) 415 final}

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2014. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2014. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu[2],

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas[3],

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eiropadome 2010. gada 26. martā piekrita Komisijas priekšlikumam sākt jaunu izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju – "Eiropa 2020" –, kam pamatā ir ciešāka ekonomikas politikas koordinācija, lielākoties pievēršot uzmanību galvenajām jomām, kurās jārīkojas, lai palielinātu Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju.

(2) Padome 2010. gada 13. jūlijā, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, pieņēma ieteikumu par dalībvalstu un Savienības vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādnēm (2010.–2014. g.) un 2010. gada 21. oktobrī – lēmumu par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm, kas kopā veido "integrētās pamatnostādnes". Dalībvalstis tika aicinātas ņemt vērā šīs integrētās pamatnostādnes savā ekonomikas un nodarbinātības politikā.

(3) Valstu vai to valdību vadītāji 2012. gada 29. jūnijā pieņēma lēmumu par Izaugsmes un nodarbinātības paktu, kas ir saskaņots pamats rīcībai valstu, ES un eurozonas līmenī, izmantojot visas iespējamās sviras, instrumentus un politikas jomas. Viņi

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] COM(2014) 415 *final*.
[3] P7_TA(2014)0128 un P7_TA(2014)0129.

pieņēma lēmumu par dalībvalstu līmenī veicamo rīcību, jo īpaši paužot pilnīgu apņemšanos sasniegt stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus un īstenot konkrētai valstij adresētos ieteikumus.

(4) Padome 2013. gada 9. jūlijā pieņēma ieteikumu par Latvijas 2013. gada valsts reformu programmu un sniedza atzinumu par atjaunināto Latvijas konverģences programmu 2012.-2016. gadam.

(5) Komisija 2013. gada 13. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu[4], iezīmējot 2014. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada sākumu. Tajā pašā dienā, pamatojoties uz Regulu (ES) Nr. 1176/2011, Komisija pieņēma brīdināšanas mehānisma ziņojumu[5], kurā tā nenoteica, ka Latvija ir viena no dalībvalstīm, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.

(6) Eiropadome 2013. gada 20. decembrī apstiprināja prioritātes, lai nodrošinātu finanšu stabilitāti, fiskālo konsolidāciju un rīcību izaugsmes sekmēšanai. Tā uzsvēra vajadzību īstenot diferencētu, uz izaugsmi vērstu fiskālo konsolidāciju, atjaunot normālus aizdevumu nosacījumus ekonomikai, sekmēt izaugsmi un konkurētspēju, risināt bezdarba problēmu, novērst krīzes sociālās sekas un modernizēt valsts pārvaldi.

(7) Latvija 2014. gada 29. aprīlī iesniedza savu 2014. gada valsts reformu programmu un 2014. gada 30. aprīlī – savu 2014. gada stabilitātes programmu. Abas programmas izvērtētas vienlaikus, lai ņemtu vērā to savstarpējo saistību.

(8) 2014. gada stabilitātes programmā izklāstītās budžeta stratēģijas mērķis ir pakāpeniski samazināt pamata deficītu un saglabāt strukturālo bilanci, kas ir saskaņā ar vidēja termiņa mērķi, ņemot vērā atļautās īslaicīgās novirzes no vidēja termiņa mērķa sistēmiskās pensiju reformas ietekmes dēļ. Programmā vidēja termiņa mērķis ir mainīts no -0,5 % uz -1 %, un jaunais vidēja termiņa mērķis atspoguļo Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktos mērķus. Plānotā kopējās bilances attīstība Latvijas programmā ietver pakāpenisku (pārrēķinātās) strukturālās bilances pasliktināšanos, tomēr tā joprojām būs robežās, kas ir pieļaujamas, īstenojot pensiju reformu. Ņemot vērā atļauto novirzi no vidēja termiņa mērķa, plānotais strukturālais deficīts līdz 2016. gadam atbilst pakta prasībām. Tomēr plānotā pārrēķinātā strukturālā deficīta palielinājuma 2017. gadā rezultātā radīsies novirze no nepieciešamās korekcijas vidēja termiņa mērķa sasniegšanai. Kopumā programmā izklāstītā budžeta stratēģija lielākoties atbilst Stabilitātes un izaugsmes pakta prasībām. Valdības parāds saglabāsies krietni zem 60 % no IKP visā programmas laikposmā, un līdz 2017. gadam tas samazināsies līdz 31 % no IKP. Makroekonomikas scenārijs, uz kuru pamatojas programmā sniegtās budžeta prognozes un kuru nav oficiāli apstiprinājusi neatkarīga iestāde, ir ticams. Sagaidāms, ka ekonomikas izaugsme saglabāsies aptuveni 4 % līmenī gadā visā programmas laikposmā, un prognozētais cenu kāpums būs mērens. Programmā noteiktais budžeta scenārijs paredz, ka strauji samazināsies valdības ieņēmumu un izdevumu daļa IKP, atspoguļojot vairākus ieņēmumus samazinošus pasākumus attiecībā pret mērķtiecīgiem izdevumu ierobežojumiem. Pieaugošais izdevumu pieprasījums vairākās politikas jomās apdraud programmā paredzētos izdevumu samazinājumus. Komisijas 2014. gada pavasara prognoze liecina, ka, neraugoties uz to, ka fiskālā politika 2014. gadā atbilst pakta prasībām, pastāv novirzes risks 2015. gadā. Pamatojoties uz Padomes veikto programmas izvērtējumu un Komisijas prognozi, ievērojot Padomes Regulu (EK)

[4] COM(2013) 800 *final*.
[5] COM(2013) 790 *final*.

Nr. 1466/97, Padome uzskata, ka 2014. gadā strukturālā deficīta novirze no vidēja termiņa mērķa atspoguļo sistēmiskās pensiju reformas ietekmi, taču sākot no 2015. gada pastāv risks, ka radīsies novirze no nepieciešamās korekcijas.

(9) Latvija ir veikusi pasākumus, lai samazinātu nodokļu slogu zemu atalgotiem darba ņēmējiem un ģimenēm ar apgādājamiem un lai stiprinātu īpašuma un vides nodokļu iekasēšanu, taču šo nodokļu līmenis un tas, kā tie ir izstrādāti, nepietiekami ietekmē ekonomikas dalībnieku rīcību, un joprojām tiek piešķirtas videi kaitīgas subsīdijas. Lai gan iestādes ir guvušas zināmus panākumus nodokļu saistību izpildes uzlabošanā un nedeklarētas saimnieciskās darbības īpatsvara samazināšanā, kas jo īpaši panākts, uzlabojot riska novērtēšanu un pastiprinot sankcijas par krāpniecisku darbību, taču joprojām ir problēmas cīņā ar krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Neraugoties uz to, ka patēriņa nodokļi veido ievērojamu daļu no nodokļu kopsummas, ieņēmumi no tiem var vēl vairāk palielināties, ja tiks uzlabota nodokļu saistību izpilde.

(10) Lai gan sākotnēji bija plānota vērienīga augstākās izglītības reforma, Latvija nav guvusi panākumus saistībā ar starptautiski atzītas akreditācijas sistēmas izveidi, plāni ieviest jaunu finansēšanas modeli nav skaidri, augstākās izglītības iestāžu konsolidācija ir vājināta un joprojām ir spēkā svešvalodu lietošanas ierobežojumi. Šāda situācija pastāv, neraugoties uz to, ka ir ievērojamas iespējas reformēt augstākās izglītības sistēmu, jo tā ir pārāk plaša, ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanos, piedāvā pārāk daudz atšķirīgu studiju programmu un tās spēja piesaistīt ārvalstu studentus un mācībspēkus ir ierobežota. Pirmā neatkarīgā pētniecības iestāžu novērtējuma rezultāti liecina, ka tikai 10 % no novērtētajām iestādēm var uzskatīt par augsta līmeņa starptautiskiem pētniecības centriem. Turklāt pētniecības un izstrādes intensitāte Latvijā 2012. gadā bija tikai 0,66 % no IKP un nenotiek virzība uz stratēģijas "Eiropa 2020" mērķa sasniegšanu, kas paredz pētniecībai un izstrādei atvēlēt 1,5 % no IKP.

(11) Latvija ir guvusi panākumus bezdarba problēmas risināšanā, un bezdarba līmenis ir krietni samazinājies. Tomēr jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir samērā augsts un ir nepieciešami pasākumi to jauniešu iesaistīšanai, kuri nav ne nodarbināti, ne iesaistīti izglītībā vai apmācībā un nav reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā. Lai gan Latvija ir veikusi pasākumus, lai risinātu prasmju neatbilstības problēmu un uzlabotu profesionālās izglītības kvalitāti, šiem jautājumiem joprojām ir jāpievērš uzmanība, jo īpaši tādēļ, lai uzlabotu māceklības kvalitāti un attīstītu visaptverošu profesionālo orientāciju. Aktīvas darba tirgus politikas darbības joma joprojām ir ierobežota un pārlieku daudz balstās uz sabiedriskajiem darbiem.

(12) Darbspējīgā vecuma iedzīvotāju nabadzības līmenis Latvijā joprojām ir ļoti augsts. Latvija ir veikusi dažus pasākumus sociālās palīdzības sistēmas reformēšanai un pabeigusi apjomīgu sociālā nodrošinājuma sistēmas izvērtējumu, kas nodrošina stabilu pamatu uz pierādījumiem balstītai reformai. Tā ir ievērojami palielinājusi dažādus ar bērniem saistītus pabalstus un palielinājusi iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošām personām. Tomēr sociālās aizsardzības efektivitāte attiecībā uz nabadzības mazināšanu joprojām ir zema, un efektīvas sociālās drošības sistēmas izstrāde joprojām sagādā grūtības. Kopumā liela daļa iedzīvotāju riskē nonākt nabadzībā vai sociālā atstumtībā, un bērniem šis rādītājs ir vēl augstāks. Ģimenes ar bērniem, bezdarbniekus, personas ar invaliditāti un lauku apvidu iedzīvotājus skar īpaši augsts risks nonākt nabadzībā un sociālā atstumtībā. Latvijas sociālās aizsardzības izdevumi, kas izteikti procentos no IKP, ir viszemākie ES. Piekļuvi veselības aprūpei kavē izmaksas, tostarp augstās pacientu tiešās

iemaksas un plaši izplatītie neoficiālie maksājumi, un tādējādi lielam iedzīvotāju īpatsvaram veselības aprūpes vajadzības nav apmierinātas. Pastāv ievērojamas iespējas uzlabot sistēmas efektivitāti, nodrošināt rentablu finansējumu un veicināt slimību profilakses pasākumus.

(13) Latvija ir guvusi zināmus panākumus attiecībā uz elektroenerģijas tirgus atvēršanu konkurencei, un to 2015. gada sākumā attiecinās arī uz mājsaimniecībām. Latvija pievienojās reģionālajai Skandināvijas un Baltijas valstu elektroenerģijas biržai *Nord Pool Spot*, par ko 2013. gada jūnijā tika noslēgts līgums. Ir nepieciešams vēl vairāk pastiprināt starpsavienojumus ar ES enerģijas tirgu, jo Latvija pašlaik ir atkarīga no enerģijas importa un pārrobežu elektroenerģijas savienojums ar Igauniju lielākoties ir pārslogots. Tādēļ ir ļoti būtiski attīstīt infrastruktūru, un Latvija saskaras ar ievērojamām grūtībām novērst infrastruktūras trūkumu. Zināmi panākumi ir gūti arī dabasgāzes nozarē, jo Saeima pieņēma grozījumus Enerģētikas likumā, kas paredz pakāpenisku gāzes tirgus atvēršanu sākot no 2014. gada aprīļa, taču pilnīga tirgus atvēršana tika atlikta līdz 2017. gadam. Latvija ir izvirzījusi vairāku politikas pasākumu līdzsvarotu kombināciju, lai risinātu enerģijas taupīšanas jautājumu ekonomikas galvenajās nozarēs, un turpmākajos gados vairāk nekā 70 % enerģijas ietaupījumu radīsies ēku sektorā. Taču joprojām ir jāuzlabo transporta, ēku un apkures sistēmu efektivitāte.

(14) Latvija ir veikusi ievērojamus pasākumus, lai uzlabotu tiesu iestāžu kapacitāti nolūkā samazināt neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu. Tomēr lielais neiztiesāto lietu skaits joprojām apdraud uzņēmējdarbību, un ir jāpabeidz reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti, tostarp attiecībā uz maksātnespēju, mediāciju un šķīrējtiesām. Latvija ir ierosinājusi vērienīgas publiskās pārvaldes reformas, taču to īstenošana ir lēna un neattiecas uz pašvaldībām, un valsts uzņēmumu reforma ir ievērojami iekavēta. Ir nepieciešams grozīt Konkurences likumu, lai nodrošinātu Konkurences padomei lielāku institucionālo un finansiālo neatkarību, lai tā varētu efektīvi vērsties pret tādu publisku un privātu struktūru darbību, kas ierobežo konkurenci.

(15) Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir vispusīgi izanalizējusi Latvijas ekonomikas politiku. Tā ir izvērtējusi stabilitātes programmu un valsts reformu programmu. Vērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Latvijā, bet arī atbilstību ES noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, kas panākams, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot ES līmeņa ieguldījumu. Komisijas ieteikumi saskaņā ar Eiropas pusgadu ir atspoguļoti 1.–5. ieteikumā.

(16) Ņemot vērā šo izvērtējumu, Padome ir izskatījusi Latvijas stabilitātes programmu, un tās atzinums[6] ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā.

(17) Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir arī veikusi analīzi par visas eurozonas ekonomikas politiku. Balstoties uz šo analīzi, Padome ir pieņēmusi konkrētus ieteikumus dalībvalstīm, kuru valūta ir euro. Latvijai būtu arī jānodrošina pilnīga un laicīga šo ieteikumu īstenošana,

AR ŠO IESAKA Latvijai laikposmā no 2014. gada līdz 2015. gadam rīkoties šādi.

1. Saglabāt stabilu fiskālo stāvokli 2014. gadā un sākot no 2015. gada stiprināt budžeta stratēģiju, nodrošinot, ka novirze no vidēja termiņa mērķa atspoguļo vienīgi sistēmiskās pensiju reformas ietekmi. Turpināt centienus, lai vēl vairāk samazinātu

[6] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

nodokļu slogu zemu atalgotiem darba ņēmējiem, ņemot vērā pāreju uz izaugsmei labvēlīgākiem īpašuma un vides nodokļiem un uzlabojot nodokļu saistību izpildi un nodokļu iekasēšanu.

2. Paātrināt augstākās izglītības reformas īstenošanu, jo īpaši izveidojot neatkarīgu akreditācijas aģentūru un tādu finansēšanas modeli, kas stimulē kvalitāti. Sniegt profesionālo orientāciju visos izglītības līmeņos, uzlabot profesionālās izglītības un apmācības kvalitāti, tostarp stiprinot māceklību, un gūt panākumus jauniešu nodarbināmībā, tostarp īstenojot pasākumus to jauniešu iesaistīšanai, kuri nav ne nodarbināti, ne iesaistīti izglītībā vai apmācībā un nav reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā. Veikt pasākumus integrētākai un visaptverošākai pētniecības sistēmai, tostarp koncentrējot finansējumu starptautiski konkurētspējīgām pētniecības iestādēm.

3. Reformēt sociālo palīdzību un tās finansēšanu, lai nodrošinātu, ka tā attiecas uz lielāku iedzīvotāju skaitu, nodrošinātu pabalstu adekvātumu, pastiprinātus aktivizēšanas pasākumus un mērķtiecīgus sociālos pakalpojumus. Palielināt aktīvās darba tirgus politikas mērogu. Uzlabot veselības aprūpes sistēmas izmaksu lietderību, kvalitāti un pieejamību.

4. Paātrināt gāzes un elektroenerģijas starpsavienojumu ar kaimiņu dalībvalstīm attīstību, lai dažādotu enerģijas avotus un veicinātu konkurenci Baltijas enerģijas tirgu labākas integrācijas rezultātā. Turpināt centienus, lai vēl vairāk palielinātu transporta, ēku un apkures sistēmu energoefektivitāti.

5. Pabeigt tiesu reformas, tostarp sāktās reformas maksātnespējas, šķīrējtiesu un mediācijas jomā, lai nodrošinātu uzņēmējdarbībai un patērētājiem labvēlīgāku tiesisko vidi. Pastiprināt publiskās pārvaldes reformas, tostarp īstenojot valsts uzņēmumu pārvaldības reformu un palielinot Konkurences padomes institucionālo un finansiālo neatkarību.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs